

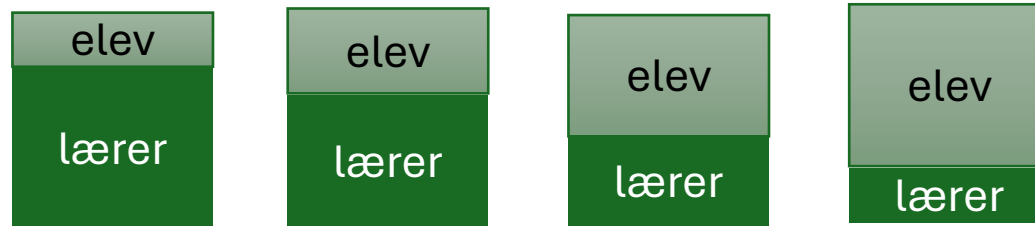

Hva skjer i overgangen til mellomtrinnet?

- Fra kjente ord i korte tekster, til lengre fagtekster
  - Fra å lære å lese til å lese for å lære
  - Fra nysgjerrighet til synkende motivasjon
  - Fra naturlig støtte og oppfølging til forventning om at dette skal du klare selv
-
- Overgangen er krevende for mange elever
  - Da trenger de støtte på veien inn i den andre leseopplæringen

Hvordan lager vi en god overgang?

- Trene på **leseflyt som** uttrykksfull lesing, heller enn hastighet
- Fokuserer på **få, men effektive strategier**
- Bygg opp **forkunnskaper** om det eleven skal lese om
- **Gradvis trekke støtten:** Lærer gjør → Vi gjør sammen → Du gjør selv
- Gi muligheter til å **trene på selvstendig lesing** på sammenhengende tekst.
- Legg til rette for lystlesing – selvvalgt bok og engasjert høytlesing
- Lag et miljø som **bygger leseridentitet og mestringstro**

Effektive tiltak for elever som strever

1. Fokus på ordlesingsferdigheter
  - Sikre automatisert bokstav-lyd-korrespondansene
  - Trening i bokstavmønstre for å lese ord
  - Rike muligheter til å anvende ferdighetene i lesing av sammenhengende tekst
2. Vanskene har ofte blitt mer sammensatte, og tiltakene må ofte inneholder flere fokusområder
  - Leseflyt
  - Vokabular
  - Lesestrategier og leseforståelse
3. Motvirke en passiv leserstil
  - Arbeid med mestringstro
  - Bygge på elevens styrker og interesser
  - Arbeidsformer som skaper engasjement

For eksempel:

Roberts et al.(2008) Evidence-Based Strategies for Reading Instruction

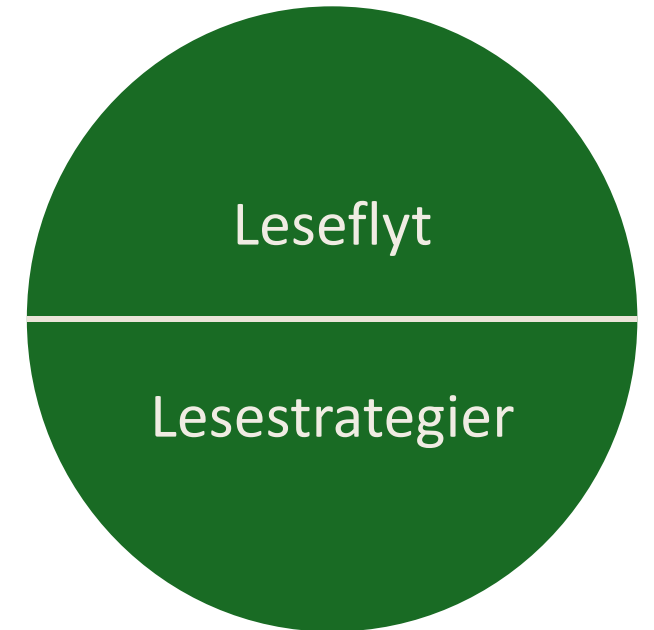
of Older Students with Learning Disabilities . *Learning Disabilities Research & Practice*, 23(2), 63–69

Guthrie, J. T., & Davis, M. H. (2003). MOTIVATING STRUGGLING READERS IN MIDDLE SCHOOL THROUGH AN ENGAGEMENT MODEL OF CLASSROOM PRACTICE. *Reading & Writing Quarterly*, 19(1), 59–85. <https://doi.org/10.1080/10573560308203>

Concept-Oriented Reading Instruction

(Guthrie et al, 2004, 2007)

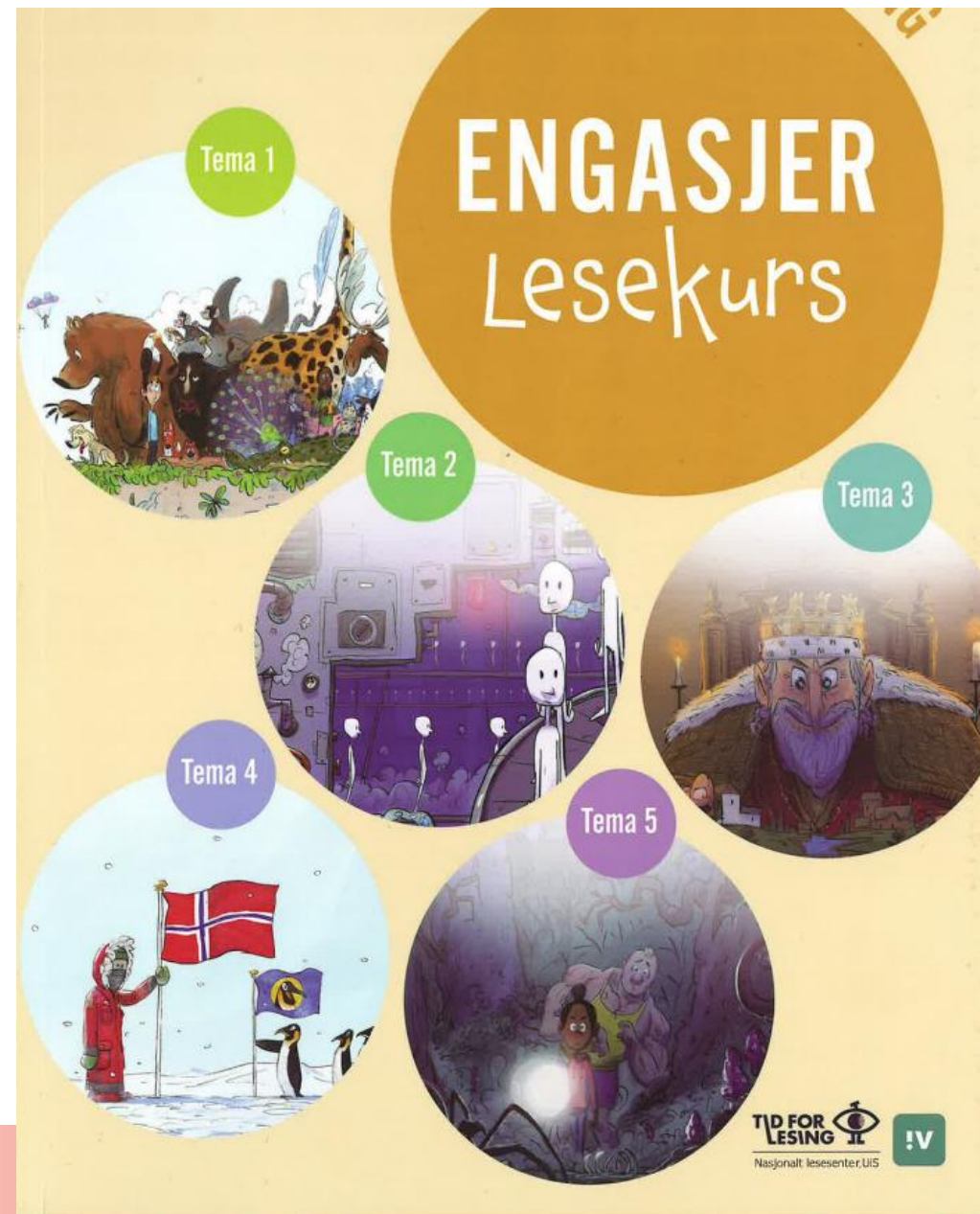
- **CORI kombinerer trening i flere delferdigheter**
  - *avkoding, leseflyt, strategier, tekstkompetanse*
- **Først leseflyt, deretter strategiundervisning**
- **Gradvis trekke støtten**
  - Lærer gjør → Vi gjør sammen → Du gjør selv
- **Systematisk arbeid med motivasjon**
  - Opplive mestring
  - Øve på tekster som kan vekke interesse
  - Gi noen valg innenfor struktur
  - Tilhørighet til felleskap om lesing

Engasjer lesekurs

- **Kunnskap** og **tiltak** for elever på mellomtrinnet
- Utviklet og pilotert 2021-2023, revidert 2024
- 6 ulike tema – bygger bakgrunnskunnskap
- **Utvikle ferdigheter**
  - Leseflyt
  - Lesestrategier
- **Sikre mestringsopplevelser**
  - Lese hele tekster
- **Faglig støtte**
  - Modellering
  - Tilbakemelding

<https://www.uis.no/nb/nasjonalt-lesesenter/forskning/engasjer-lesekurs-for-mellomtrinnet>

Lesere på ungdomsskolen og vgs

- Mange har nok tatt for gitt at elevene utvikler seg som gode lesere bare de får nok tilgang til bøker
- Forskningen viser imidlertid at elevene etter den første leseopplæringen også trenger støtte og videre leseopplæring:
  - Effektive lesestrategier
  - Forkunnskaper og begreper
  - Modellering og fading : elevene må få velge ulike strategier og prøve selv på stadig mer avanserte tekster
  - Gode grunner til å se lesing og skriving i sammenheng

Et hovedpoeng:

Tekst

+

Spørsmål om teksten

≠

leseopplæring

Hva er lesestrategier?

- I motsetning til leseferdigheter (skills), er lesestrategier bevisste valg som ikke automatiseres i samme grad: «reading strategies are deliberate, goal-directed attempts to control and modify the reader's efforts to decode text, understand words, and construct meaning of text» (Afflerbach, Hurt & Cho, 2020, s. 100)
- Mentale aktiviteter som leseren velger å ta i bruk
- Leseforskningen viser tydelig at det å ha gode lesestrategier (enten man bruker strategibegrepet eller ei!) man kan bruke før, under og etter lesing øker leseforståelsen

(e.g Afflerbach mfl, 2020; Skoleforskningsinstituttet, 2019; Magnusson og Frønes, 2020; National Reading Panel, 2000; Roe og Blikstad-Balas, 2022; Pressley mfl, 2023)

Lesestrategier ≠ aktiviteter

- Mye forvirring rundt hva strategier er og ikke er – det er kognitive grep som skjer i hodet til den som leser, ikke aktiviteter som «tankekart» og masse skjemaer – selv om strategiske lesere kan bruke for eksempel tankekart strategisk i sin lesing for å overvåke egen forståelse
- Av og til kommer kritikk av lesestrategier i norsk offentlig debatt, men observasjonsstudier fra norske klasserom finner at det er lite systematisk undervisning i strategier, lite modellering og lite «fading»
- All strategiundervisning er ikke god og heller ikke forskningsbasert

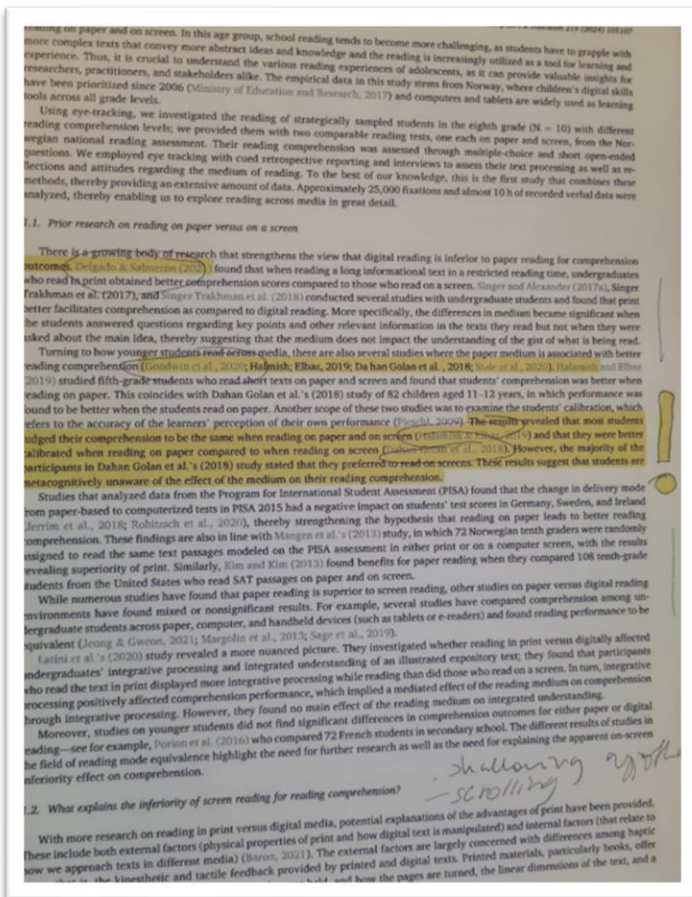
Lesemedium?

- En rekke studier viser at elever og studenter har bedre leseforståelse når lesingen skjer på papir, spesielt dersom målet er å lære noe fra teksten
- Også stadig flere studier med barn og unge som finner at papir er bedre hvis målet er leseforståelse
- «Scrolling» vs «Paging» - skjermbrukutvalgets notat om konsekvenser av skjerm

(e.g Delgado et al, 2018; Delgado & Salmerón, 2021; Clinton, 2019; Skjermbrukutvalget 2023)

Scrolling – kognitivt krevende?

Highlights

Abstract

1. Introduction

2. Method

3. Results

4. Discussion

5. Conclusions and implications

CRediT authorship contribution statement

Data availability

References

Show full outline

Cited by (1)

Tables (4)

Table 1

Table 2

reading on paper and on screen (Halimish & Elbaz, 2019) and that they were better calibrated when reading on paper compared to when reading on screen (Dahan Golan et al., 2018). However, the majority of the participants in Dahan Golan et al.'s (2018) study stated that they preferred to read on screens. These results suggest that students are metacognitively unaware of the effect of the medium on their reading comprehension.

Studies that analyzed data from the [Program for International Student Assessment](#) (PISA) found that the change in delivery mode from paper-based to computerized tests in PISA 2015 had a negative impact on students' test scores in Germany, Sweden, and Ireland (Jerrim et al., 2018; Robitzsch et al., 2020), thereby strengthening the hypothesis that reading on paper leads to better reading comprehension. These findings are also in line with Mangen et al.'s (2013) study, in which 72 Norwegian tenth graders were randomly assigned to read the same text passages modeled on the PISA assessment in either print or on a computer screen, with the results revealing superiority of print. Similarly, Kim and Kim (2013) found benefits for paper reading when they compared 108 tenth-grade students from the United States who read SAT passages on paper and on screen.

While numerous studies have found that paper reading is superior to screen reading, other studies on paper versus digital reading environments have found mixed or nonsignificant results. For example, several studies have compared comprehension among undergraduate students across paper, computer, and handheld devices (such as tablets or e-readers) and found reading performance to be equivalent (Jeong & Gweon, 2021; Margolin et al., 2013; Sage et al., 2019).

(Delgado et al, 2018; Mangen et al, 2019; Singer & Alexander, 2017; Skjermbrukutvalgets temanotat om konsekvenser av skjermbruk)

Lyd – når og hvordan?

- De digitale læreverkene inneholder mye lydstøtte
- Lærere ser ut til å forholde seg **svært ulikt** til denne muligheten: noen lar elevene velge lyd omtrent hver gang det skal leses, noen er svært restriktive
- Få elever har lært gode strategier for lytting, og mange sier i intervjuer at de ikke får med seg noe særlig når de lytter
- Lytting er en viktig vei inn i litteraturen – men er kognitivt en annen prosess enn tradisjonell lesing

Hva leser elevene?

- Vi vet for lite om hva de leser i ulike fag, men vi vet helt generelt at det brukes mindre fysiske lærebøker enn før, mye kopier og mye digitale modulbaserte løsninger
- I vgs vet vi også at NDLA har hatt en negativ effekt på det digitale læremiddelmarkedet ved at det fremstår som gratis og dermed gjør at kommunene ikke prioriterer å kjøpe andre ressurser
- Riksrevisjonens rapport viser med all tydelighet at lærerne ikke har tilstrekkelig med læremidler

Riksrevisjonens rapport

Kort oppsummert

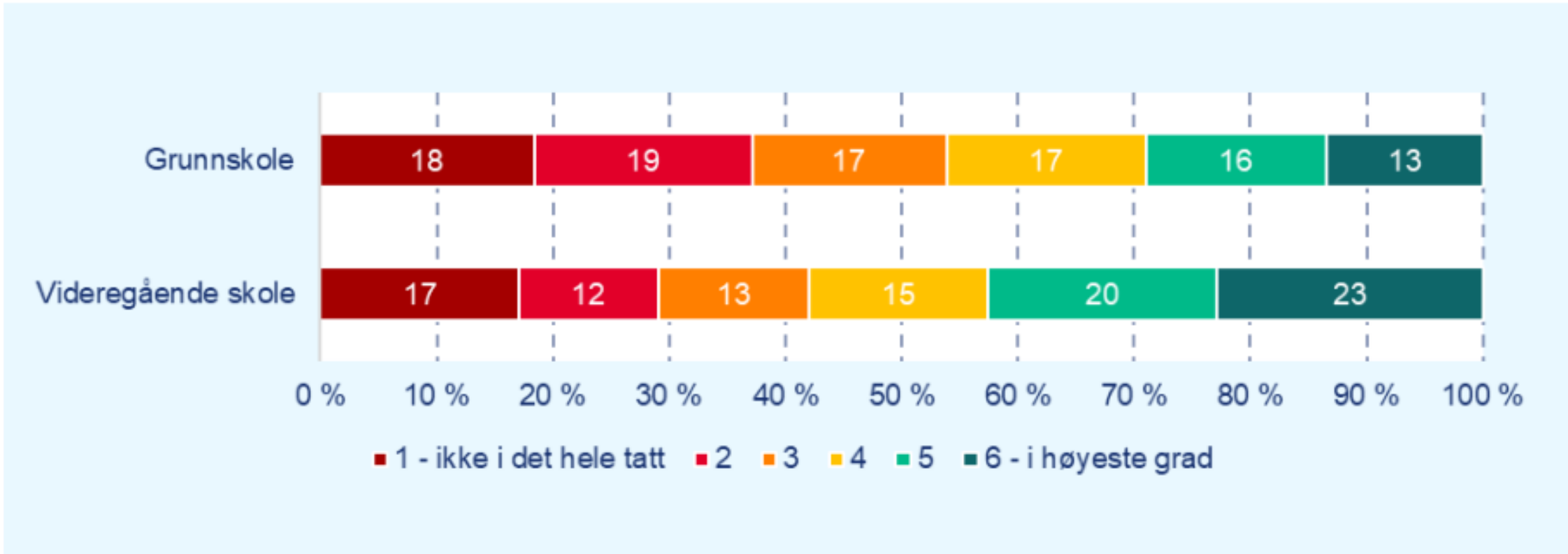
- Kommuner og fylkeskommuner kjøper ikke inn læremidler og utstyr som dekker skolenes behov.
- Kunnskapsdepartementet sørger ikke for at det blir produsert læremidler som dekker behovene til alle elever i alle fag.

Undersøkelsen omfatter både grunn- og videregående skoler i perioden 2018-2024.

Kilde: Riksrevisjonens spørreundersøkelser til lærere. «Jeg har mulighet til selv å velge mellom trykte og digitale læremidler i opplæringen». N = 2 354 (grunnskole) og 1 757 (videregående skole).

Figur 5 Mulighet til å velge mellom trykte og digitale læremidler

Inn i norskfaget

(Fordi mye av forskningen på lesing skjer her)

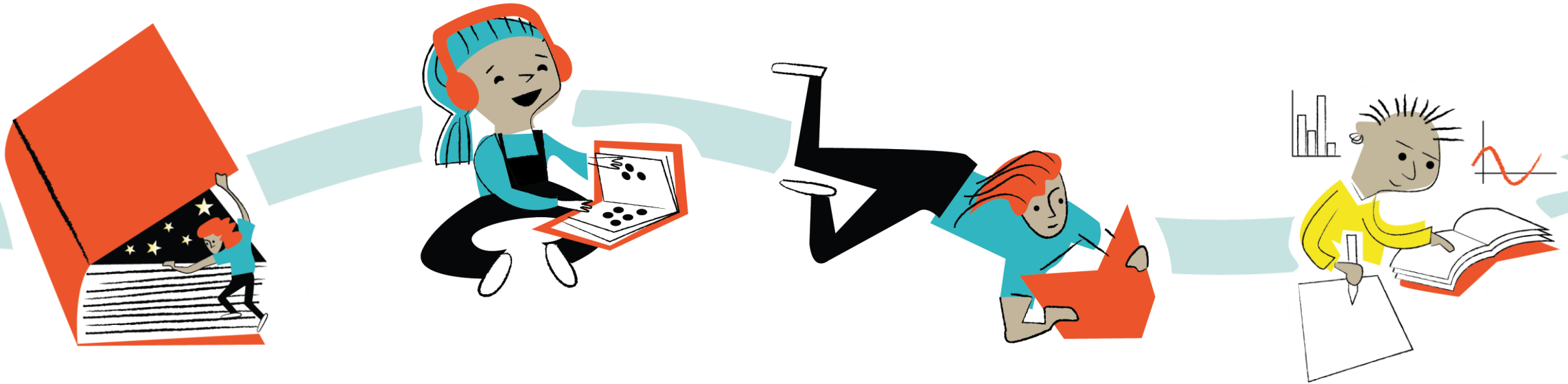
- Noe lesekvart her og der: men fremstår som svært privatisert og vilkårlig lesing helt uten støtte
- Lite systematisk leseopplæring – lite strategiundervising
- Mye lesing av utdrag fra hele verk
- Lærerne benytter seg av mulighetene til å selv velge litteratur, men det finnes også en klar «skjult kanon» med gamle klassikere som Hamsun, Ibsen, Skram som «alle» leser
- Lesing av tekst + oppgaver – men dette er ikke egentlig leseopplæring

(Anmarkrud og Bråten, 2012; Gabrielsen mfl, 2018; Gabrielsen og Blikstad-Balas, 2020; Magnusson mfl, 2018; Skaug, 2018; Stordrange, 2019)

TABELL 8.5. Lengde på den lengste teksten elevene i PISA-undersøkelsen oppgir å ha lest i morsmålsfaget sitt, prosentandel nordiske elever. Spørsmålet er: «I løpet av dette skoleåret, hvor mange sider er den lengste teksten du har blitt bedt om å lese i norskfaget?»

	Norge	Danmark	Finland	Island	Sverige
Én side eller mindre	5	0	4	4	3
Mellom 2 og 10 sider	37	8	11	14	29
Mellom 11 og 50 sider	21	12	4	23	17
Mellom 51 og 100 sider	8	6	6	16	10
Mellom 101 og 500 sider	25	70	67	37	37
Mer enn 500 sider	4	4	7	5	4

Dette bildet bekreftes av klasseromsstudier i de nordiske landene – se for eksempel Nissen, 2021; Gabrielsen og Blikstad-Balas, 2020.

Noen konsekvenser?

(Marte tenker høyt...)

Elevene må ha fysiske bøker

- Et åpenbart utgangspunkt er at vi må ha faglig gode, oppdaterte og redaktørstyrte bøker som grunnmuren i leseopplæringen! Slik er det ikke nå
- Bibliotekene må også ha bøker, det kan ikke være konkurranse mellom fagbok og bibliotekbok – elevene må ha BEGGE disse tingene

Vi må sikre dyp langlesing

- Vi må sikre at alle kan lese lengre tekster – og det er viktigere enn noen gang at det skjer på skolen og på skolebiblioteket
- Ingen av lesetestene som bekymrer politikerne måler langlesing, all grunn til å tro at det står enda dårligere til der
- Disse lange tekstene bør være på papir hvis vi skal ta forskningen på alvor, noe også skjermbrukutvalget understreker: «det er mye som tyder på at elevene bør lese mer på papir»
- «Deep reading» er noe annet enn skumlesing og må sikres gjennom opplæringsløpet

Vi må sikre at alle lærere kan nok om lesing

- Sveriges nye nasjonale lesestrategi stiller nye krav til lærerutdanningenes innhold om lesing og leseopplæring, men også til studentenes kunnskap når de starter
- «Alle lærere er leselærere» – men vet de det? Lærer de det i studiet?
- Vi må få frem at leseopplæringen slett ikke er over når elevene er ferdige med den grunnleggende begynneropplæringen, og at tekster og spørsmål alene ikke utgjør opplæring i lesing

Referanser

- Afflerbach, P., Hurt, M., & Cho, B. Y. (2020). Reading comprehension strategy instruction. In *Handbook of strategies and strategic processing* (pp. 98-118). Routledge.
- Anmarkrud, Ø. and I. Bråten (2012). "Naturally-occurring comprehension strategies instruction in 9th-grade language arts classrooms." *Scandinavian Journal of Educational Research* **56**(6): 591-623
- Delgado, P. and L. Salmerón (2021). "The inattentive on-screen reading: Reading medium affects attention and reading comprehension under time pressure." *Learning and Instruction* **71**: 101396.
- Delgado, P., et al. (2018). "Don't throw away your printed books: A meta-analysis on the effects of reading media on reading comprehension." *Educational research review* **25**: 23-38.
- Clinton, V. (2019). "Reading from paper compared to screens: A systematic review and meta-analysis." *Journal of research in reading* **42**(2): 288-325.
- Gabrielsen, I. L. and M. Blikstad-Balas (2020). "Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget? En analyse av hvilke skjønnlitterære verk som inngår i 178 norsktimer på åttende trinn." *Edda* **107**(2): 85-99.
- Gabrielsen, I. L., et al. (2019). "The role of literature in the classroom: How and for what purposes do teachers in lower secondary school use literary texts?" *L1-Educational Studies in Language and Literature* **19**: 1-32.
- Gotlieb, R. J. M., Immordino-Yang, M. H., Gonzalez, E., Rhinehart, L., Mahjouri, S., Pueschel, E., & Nadaya, G. (2022). Becoming Literate: Educational Implications of Coordinated Neuropsychological Development of Reading and Social-Emotional Functioning Among Diverse Youth. *Literacy Research: Theory, Method, and Practice*, *71*(1), 80–132. <https://doi.org/10.1177/23813377221120107>
- Guthrie, J. T., & Davis, M. H. (2003). MOTIVATING STRUGGLING READERS IN MIDDLE SCHOOL THROUGH AN ENGAGEMENT MODEL OF CLASSROOM PRACTICE. *Reading & Writing Quarterly*, *19*(1), 59–85. <https://doi.org/10.1080/10573560308203>
- Magnusson, C. G. and T. S. Frønes (2020). Norske elevers kunnskap om strategier for leseforståelse. *Like muligheter til god leseforståelse? 20 år med lesing i PISA*, Universitetsforlaget: 79-106.
- Magnusson, C. G., et al. (2019). "To what extent and how are reading comprehension strategies part of language arts instruction? A study of lower secondary classrooms." *Reading Research Quarterly* **54**(2): 187-212.
- National Reading Panel (US), National Institute of Child Health, & Human Development (US). (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction: Reports of the subgroups*. National Institute of Child Health and Human Development, National Institutes of Health.
- Peng, P., & Goodrich, J. M. (2020). The Cognitive Element Model of Reading Instruction. *Reading Research Quarterly*, *55*(S1). <https://doi.org/10.1002/rrq.336>

- Peng, P., Wang, W., Filderman, M. J., Zhang, W., & Lin, L. (2024). The Active Ingredient in Reading Comprehension Strategy Intervention for Struggling Readers: A Bayesian Network Meta-analysis. *Review of Educational Research*, 94(2), 228–267. <https://doi.org/10.3102/00346543231171345>
- Pressley, T., Allington, R. L., & Pressley, M. (2023). *Reading instruction that works: The case for balanced teaching*. Guilford Publications.
- Rasinski, T. V. (2012). Why Reading Fluency Should Be Hot! *The Reading Teacher*, 65(8), 516–522. <https://doi.org/10.1002/TRTR.01077>
- Roe, A. & Blikstad-Balas, M. (2022) Lesedidaktikk etter den første leseopplæringen. 4.utg. Universitetsforlaget
- Roberts, G., Torgesen, J. K., Boardman, A., & Scammacca, N. (2008). Evidence-Based Strategies for Reading Instruction of Older Students with Learning Disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 23(2), 63–69. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5826.2008.00264.x>
- Riksrevisjonen (2025). Rapport: <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2024-2025/laremidler-i-grunnskoler-og-videregaende-skoler.pdf>
- Skolforskningsinstituttet. Läsförståelse och undervisning om lässtrategier. Systematisk översikt 2019:02. Solna: Skolforskningsinstituttet.
- Skjermbruketvalget (2023). Konsekvenser av skjerm i skolen - et kunnskapsgrunnlag fra skjermbruketvalget.
- Skaug, S. (2018). *Skjønnlitteratur og dybdelæring*. Masteravhandling, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Singer, L. M., & Alexander, P. A. (2017). Reading across mediums: Effects of reading digital and print texts on comprehension and calibration. *The journal of experimental education*, 85(1), 155-172.
- Stordrange, G. (2019). Frå Undset til Uri: Kva les elevane på vg3?–Ei kvalitativ innhaldsanalyse av 142 norsklærarars leselister, Universitetet i Oslo.
- Støle, H., Mangen, A., & Schwippert, K. (2020). Assessing children´s reading comprehension on paper and screen: A mode-effect study. *Computers & Education*, 151, 1–13.
- Slavin, R. E., Lake, C., Chambers, B., Cheung, A., & Davis, S. (2009). Effective Reading Programs for the Elementary Grades: A Best-Evidence Synthesis. *Review of Educational Research*, 79(4), 1391–1466. <https://doi.org/10.3102/0034654309341374>
- Slavin, R. E., Lake, C., Davis, S., & Madden, N. A. (2011). Effective programs for struggling readers: A best-evidence synthesis. *Educational Research Review*, 6(1), 1–26. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2010.07.002>
- Wolf, M. (2018). *Reader, come home: The reading brain in a digital world*. Harper, an imprint of HarperCollinsPublishers.

من المثیر قراءتہ